

HIPERKÁOSZ

A hiperkáosz egy azon nevek közül, amelyeket Meillassoux az elsődleges abszolútumra alkalmaz, amikor annak erejét és hatalmát kívánja kiemelni. Voltaképpen „minden törvény örök – és törvénymentes – lehetőségessé válását” jelöli (AF, 64¹). Ahogyan Meillassoux megjegyzi, az abszolútumnak ez a koncepciója nem túl barátságos. Hozzáteszi, hogy a megragadásával pirruszi győzelmet aratunk (AF, 64). Az abszolútum hagyományos tulajdonságaival ellentétben a hiperkáosz nem nyújt számunkra szabályos alapot vagy etikai standardot. Mivel önálló és közömbös, bármilyen megeshet ok, törvény vagy szándék nélkül. Nem létezik magasabb törvény, amely irányítaná, korlátozná. Ezenfelül képtelenség folyékonyként, áramlásként vagy létrejövésésként leírni, ez ugyanis félrevezető lenne az erejének hatókörét illetően: minden esetlegessé válik, még maga a létrejövés is, amikor a hiperkáoszba lép. Az a lehetőség, hogy a világ a teljes mozdulatlan állapotba kerüljön, nagyon is elképzelhető, amiként a legőrületesebb aktivitás is.

Ez paradoxnak tűnhet. Hiszen ha a valóság hiperkaotikus, miért nem jelenik meg úgy? A gondolkodás magaslatáról az okozatiság elég stabilnak tűnik, vagy legalábbis elég stabilnak ahhoz, hogy megtartsa a tapasztalat konzisztenciáját. Az ujjaim nem lesznek hirtelen fából, a fizika standard modellje sem változik, szüntelenül, lerombolva a mindenség kvantumszerkezetét. Határozottan úgy

tűnik, hogy a törvények nem változnak, mi pedig ezen az alapon képesek vagyunk időről időre pontos előrejelzéseket adni, vagyis addig, amíg esendő igényeink nem követelnek új törvényt, amely alapján meg tudunk magyarázni bizonyos lehetőségeket.

Meillassoux válasza a ténytudás (factiality) elvének a következményeire mutat rá. A ténytudás alternatívát nyújt a szkeptikus (David Hume) és a transzcendentális (Immanuel Kant) felfogásokhoz képest azt illetően, hogy a gondolkodásnak miért nincsen tudása semmilyen szükségszerű kapcsolatról egyes bekövetkező események között. Amit Hume és Kant elmulasztottak, az volt, hogy nem kérdőjelezték meg az okozatiság mögött feltételezett kifürkészhetetlen okot, és elmulasztották egyesíteni az esetleges eseményeket a stabilakkal, illetve elgondolni azt, hogy a stabil események (mint amilyen a gondolkodás vagy az anyag) miként emelkednek ki a vélt hiperkáoszból. Ha tudjuk, hogy nincsen olyan szükségszerű ok, amely támogatná a stabilitást, a gondolkodásnak nem kell szüntelenül az ok megragadására tölnie. Helyesebb, ha beletörődik az ok nélküli abszolútumról való tudásába.

Meillassoux amellet érvel, hogy az általunk tapasztalt stabil univerzum a hiperkáosz eredménye, és hogy a törvények csakis az esetlegesség révén lehetnek stabilak. Ha a hiperkáosz továbbra is gyakorta stabil törvényekkel gazdagodna, lenne értelme, ha egy szükségszerű ok létezésére következtetnénk. Ám ami a világ önmagában való létét illeti, a törvények attól még határozatlan természetűek, így hiba lenne azt sugallni, hogy szükségszerűek. Ez nem azt jelenti, hogy a szükségszerű törvényeket más szükségszerű törvények váltják fel. Ehelyett a hiperkáoszt úgy definiálhatjuk, mint a szükségszerűség bármilyen nagy totalizáló törvényének hiányát (az esetlegességét kivéve), amelyre ontológiát lehetne alapozni. Meillassoux elismeri, hogy előfordulnak természettörvények a hiperkáoszon belül, de ezek nem állnak össze a hiperkáosz törvényévé – a hiperkáosz ugyanis törvénymentes.

¹ Meillassoux, Quentin: *After Finitude: An Essay on the Necessity of Contingency*. Angolra fordította Ray Brassie. Continuum, London, 2008.